

Sleutelmomenten: Dat is zo krachtig, dat pas ik nog steeds toe

Iris Peters

Foto: Edwin Smits

Foto: Edwin Smits

Iedereen maakt in een leerproces momenten mee die belangrijke inzichten geven. Wat zijn die aha-momenten, en over welke bewustwording gaat het? Vier studenten en vier leading learners van de opleiding Artisteducator in Dans vertellen wat voor hen een betekenisvol moment was en wat dit bij hen teweegbracht. Het hoofd van de opleiding, Laura Wijnbelt, licht toe hoe deze sleutelmomenten helpen bij de ontwikkeling van de student als artisteducator.

Alyx Huis

Tweedejaarsstudent

"Vorig jaar was ik veel bezig met club- en street styles, waaronder hiphop en de cultuur daaromheen. Het spreekt me aan dat deze dansers vanuit een onderdrukte positie nu steeds meer op de mainstream podia en in de media te zien zijn. Want ik ben best activistisch en geïnteresseerd in maatschappelijke onderwerpen.

In het tweede blok van het eerste jaar moest ik drie leerdoelen opstellen binnen het vak Learning Practice. Eén hiervan was het vinden van het onderwerp dat mijn bijzondere interesse heeft en ik me als artisteducator eigen wil maken.

Mijn studietoestelcoach Eva Tremel zag mijn twijfel en zei: 'Je hebt nog twee jaar om uit te vogelen wat je leuk vindt. Ga eerst ervaring opdoen, probeer verschillende dansstijlen uit en kies daarna met wie en hoe je wilt werken. Je bent altijd uniek in hoe jij ervaringen combineert.' Dit bevestigde wat ik eigenlijk van binnen al voelde. Ik wilde me niet meteen al tot één richting of dansstijl beperken.

De vraag wat precies mijn ding is speelt nog steeds op de achtergrond, maar is minder belemmerend en helpt me juist op weg. Hoewel het best eng is om nieuwe dingen uit te proberen, stel ik me hier nu meer open voor. Bij elk project haal ik er iets uit wat me inspireert en schrap ik wat niet bij me past. Later, in mijn werk als artisteducator, komen al deze kennis, ervaringen en inspiraties hoe dan ook samen.

Ik volg nog steeds graag hiphoplessen en ArtEZ integreert street styles steeds meer in de opleiding. Hiermee trekt de opleiding een diversere groep studenten aan. Misschien ga ik iets doen met ondernemerschap en hoe dit inclusiever kan, dat is ook interessant."

Chiel Guiamo

Derdejaarsstudent

"Hoe krijgen video en dans een gelijkwaardige rol in een voorstelling? En hoe zorgen we ervoor dat het publiek zich afvraagt: 'Wat gebeurt hier?' Dit vraagstuk lag aan de basis van een performance die ik vorig jaar met vier anderen ontwikkelde voor het vak Dans in Media. We wilden geen duidelijk verhaal overbrengen. Het ging om de sfeer. Zo kwamen we uit op een 360-graden video met een abstracte edit en trippy visual effecten, die we projecteerden op de twee zijmuren en de achterwand van de studio. Onze hoofden waren verlicht, waardoor je de mimiek zag, terwijl onze lichamen in het donker dansten.

Uit de reacties bleek dat iedereen er iets anders in zag. Iemand interpreteerde onze benauwde bewegingen als het gejaagde stadsleven. Een ander dacht dat onze hoofden in de werkelijkheid waren en onze lichamen gedachten verbeeldden. Iedereen had zijn eigen verhaal en het is allemaal waar. Want iedereen kijkt altijd met zijn eigen ervaringen. Waarom geef ik dat dan niet de ruimte?

Soms lijkt dans meer richting entertainment te gaan. Het is heel gebruikelijk dat het publiek in de zaal gaat zitten, het programmaboekje leest en achteraf napraat over hoe het idee van de voorstelling is uitgewerkt. Ik geloof dat de voorstelling langer blijft als het publiek actiever betrokken is, en er ruimte is voor ieders eigen inbeelding en emoties.

Een beeldend kunstenaar die abstract werk maakt, legt ook niet altijd uit wat je erin kan zien. Bij een kunstwerk zonder titel voelt het publiek de uitnodiging om zelf na te denken over wat het mogelijk betekent. Ik houd me bezig met de vraag hoeveel en welke informatie over het achterliggende idee goed is om te delen met het publiek. Hoe ik dit het beste kan realiseren, ga ik in het volgende jaar onderzoeken."

Anne Bos

Leading learner

'Als docent dans was ik gewend om veel aanwijzingen te geven: 'Ga meer naar de grond, wat sneller, nu vertragen.' Hup aan de gang, weet je wel. Tot ik op de middelbare school in Amersfoort waar ik les gaf, de training Didactisch Coachen kreeg.

'Probeer dit nu eens door vragen te stellen,' fluisterde de trainer via het oortje dat ik in had. De eerste keer dat ik zijn suggestie volgde, ging er een hele nieuwe wereld voor me open. Van tevoren dacht ik: 'Dit kan niet bij dans.' Maar het kan wel! En het levert veel op. Met vragen stellen en feedback geven, zet ik de leerlingen aan het denken. Hierdoor raken zij meer betrokken bij waar we mee bezig zijn, voelen sterker de urgentie ervan en delen de verantwoordelijkheid, die voorheen vooral bij mij lag. Vanaf dat moment leg ik de les stil als ik zie dat iemand vastloopt en vraag bijvoorbeeld: 'Wat blokkeert je? Wat lukt vandaag wel? Hoe kan je jouw proces weer op gang brengen?'

Het hele nieuwe curriculum van Artisteducator draait om het ontdekken van wat jouw drijfveren als student zijn, wat je manier van werken is en hoe jij jezelf kunt inzetten in het veld. Daarvoor moet je jezelf goed kennen en heb je een onderzoekende houding nodig, ook in dans. Dit embodied learning is voelen, denken en handelen ineen. Zoals in een cirkel vloeit het één naadloos in het ander over. Wat je voelt, beïnvloedt je denken, waarna je je handelen aanpast, en dit proces blijft zich herhalen.

Artistiek onderzoek vormt nu de basis van de opleiding. Als je dit beheerst, dan kun je iedereen in beweging brengen en alle situaties aan. Wil je met kunst iets betekenen voor de samenleving? Beperk je dan niet tot het uitvoeren van een paar dansspasjes. Verdiep je in de omgeving waarin je werkt en in de mensen met wie je samenwerkt, en ontwikkel op basis daarvan betekenisvolle dansinterventies."

"Ik zie mezelf niet per se als de docent die lesgeeft, met de strakke conditionering en kaders die ik tijdens mijn dansopleiding kreeg. Ik ben gewoon Sophie, en in de studio zijn we allemaal kunstenaars, creëren we samen en voeren we een gelijkwaardige dialoog.

In mijn fysieke lessen nodig ik de dansers uit om te spelen en om de controle over hoe iets er uitziet of moet voelen, los te laten. Je vrij voelen is een voorwaarde voor een veilige ruimte, waarin je kwetsbaar durft te zijn en openstaat voor reflectie. Ik stel de dansers vragen en moedig ze aan om hun lijf als inspiratiebron te leren kennen en te gebruiken. Anders dan vroeger. Toen focuste ik me meer op de puur technische ontwikkeling van het danslichaam.

Mijn kantelpunt? Dat kwam doordat ik als danser rauwere vormen van bewegen leerde kennen, waarin je probeert te landen in je lijf en een primitievere bewegingskracht opzoekt. Zoals floorwork. Hierbij is veel contact met de vloer en richt je je op je innerlijke gevoel. De esthetiek is minder belangrijk dan de beleving en de energie die je erin legt. Het is: je hoofd en techniek loslaten en gáán. Ik leerde vrouwen op mijn eigen lijf. Dat werkt zo bevrijdend.

Power is nu een belangrijk onderdeel van mijn lessen: de focus op een totale overgave. Want als je je halve ziel erin legt, dan voel ik 'm niet. Je moet je onderbuikgevoel aanspreken; dat is je centrum. Vanuit hier stimuleer ik dat je organisch werkt met de mogelijkheden van je lijf en je eigen verhaal gaat kneden. Ik hoef namelijk naderhand niet allemaal kopieën van mezelf te zien. Own your body, own your space, zeg ik altijd, en durf vanuit vrijheid te spelen."

Sophie Jetten

Leading learner

Cecile van den Berk

Leading learner

"Als ik terugdenk aan het eerste jaar van mijn eigen opleiding tot danser en docent, voel ik weer hoeveel ik wilde leren, hoe gretig ik was. Bij het vak Autobiografie zag de docent me in mijn harde werken soms vastlopen en zei op zo'n moment: 'Je hoeft het alleen maar te ontwikkelen.' Ze hield één hand in een vuist en maakte met haar andere arm een grote cirkelbeweging eromheen.

Voor haar was het vanzelfsprekend dat je je kern altijd bij je draagt en dat je de lagen daaromheen alleen maar af hoeft te pellen. 'Vind de weg naar je innerlijke bron, want daar ligt de kern om vanuit jouw essentie te kunnen werken', zo redeneerde zij.

Ik realiseerde me dat ik mag onderzoeken wat er al is. Dat ik mag leren vanuit wie ik ben, met alles wat ik ervaar en de vragen die ik stel. Begrijp me goed, het draait niet alleen om mij of om mijn persoonlijke onderzoek. Het gaat meer om de oprechtheid waarmee je doet wat je doet. Van daaruit kan je je met anderen verbinden.

Ik vind het interessant wat de ander authentiek maakt. Daarom geef ik als leading learner veel ruimte aan het proces. Ik schep de voorwaarden die studenten nodig hebben om zich te ontwikkelen en hun kernwaarden te vinden. Dat trainen we onder andere via embodied learning, waarin fysiek en intuïtief artistiek onderzoek centraal staat. Ik geef de kaders aan en op een gegeven moment formuleren studenten zelf hun onderzoeksvragen en leerdoelen, en wordt het onderzoek echt van hen.

Tijdens mijn opleiding leerde ik mijn observaties op mijn eigen manier te vertalen en te delen met anderen in dans. Kijken, verwerken en communiceren staan in een voortdurende interactie met elkaar. Dat is zo krachtig, dat pas ik nog steeds toe."

Jordi Ribot Thunnissen

Leading learner

"Jarenlang was dans een hobby van me, en werkte ik als journalist. Pas op mijn 26ste ging ik choreografie studeren. Mijn grote geluk was dat ik een briljante denker als docent kreeg: Roberto Fratini. Dit was de eerste keer dat ik iets over dansgeschiedenis vernam. Hij gaf colleges waarin hij anderhalf uur aan één stuk verhalen vertelde, zonder powerpoint. De diepgang en de rijkdom van de verbanden die hij legde waren magistraal. Hierdoor begreep ik beter uit welke noodzaak, tijdsgeest of gedachte verschillende dansvormen zijn ontstaan en zich ontwikkelden.

In de danssector bestaat het vooroordeel dat dansers geen denkers zijn. 'Ik praat niet over dans, dans moet je voelen.' Dat is een mythe! Door Roberto Fratini maakte ik er mijn missie van om het verhaal van dans als een vorm van denken te vertellen. Met mijn lessen beoog ik dat de studenten een kritische blik ontwikkelen en verbanden leren zien tussen dansvormen en hun (politieke) context. Dit stimuleert hen om na te denken over wat ze meenemen in hun eigen dans en hoe zij zich positioneren als artisteducator.

Met de vraag: 'Hoe verhoud jij je hiertoe?', open ik de deur naar het bespreken van thema's die nu spelen. Neem bijvoorbeeld cultural appropriation: mag ik me laten inspireren door breakdance als ik geen onderdeel van de community ben? En hoe doe ik dat op een ethische wijze? Of neem het ideale lichaamsbeeld van een ballerina, een product van de male gaze van de 19e eeuw; heeft de ballerina van vandaag zich weten te bevrijden van die blik? Mijn lessen zijn de plek om deze gesprekken te voeren.

Al is er maar één bron, een vraag of een antwoord dat nu voor de studenten goed voelt, of over tien jaar ineens in hun hoofd opkomt, dan is mijn missie geslaagd."

Madelief Koster

Eerstejaarsstudent

"Mijn sleutelmoment is niet per se een leuk moment. Toch gaf het me een belangrijk inzicht. Op de avond van tien september 2024 was ik met een paar vrienden de stad in. Pas laat, terwijl ik moe naar huis liep, opende ik mijn telefoon en zag dat Michaela DePrince was overleden. Ze was de Sierra Leonees-Amerikaanse balletdanseres die in een witte balletwereld moest knokken om erbij te horen en uiteindelijk de wereldtop bereikte.

Het nieuws raakte me en bracht me direct terug naar de periode dat ik de vooropleiding dans deed in Tilburg. Alles werd daar beoordeeld. Overal kregen we een cijfer voor, bijvoorbeeld voor hoe hoog je je been kon houden. Mijn lichaam is niet het meest perfecte balletlichaam, dus voor mij was deze opleiding soms best lastig.

Op de dansschool waar ik na de vooropleiding heen ging, gaf Michaela een workshop. Ze was wereldberoemd en toch heel gewoon gebleven. Ze vertelde me dat ik gewoon moest blijven dansen en dichtbij mezelf moest blijven. Dit motiveert mij nu om de maatschappelijke representatie van dans te doorbreken. Het beeld is dat dansen zwaar moet zijn en je er alles voor op moet geven. Maar iedereen kan op zijn eigen manier een volwaardige danser zijn.

Als artisteducator in dans wil ik midden in de maatschappij staan en anderen inspireren. Dans verbindt mensen. Mensen die misschien nooit met elkaar in contact zouden komen. Het gaat erom dat je je lichaam op je eigen manier gebruikt en dat anderen daar met een open blik naar kijken. Dat mensen elkaar kunnen zien zoals ze zijn, en elkaar waarderen. Als we dit voor elkaar krijgen, dan heeft dat een enorme impact.

Deze opleiding heeft me zelfverzekerder gemaakt. Ik heb het vertrouwen dat ik het waard ben en dat ik waarde heb om te delen."

Niklas Dirkes

Eerstejaarsstudent

"Waar ik vandaan kom is het ongebruikelijk dat jongens dansen. Ik kende geen enkele andere jongen in de hele stad die danslessen volgde, zoals ik. Een aantal familieleden en vrienden keurde dit af. Zij vonden dansen meer iets voor meisjes. Ik begrijp dat ik voor hen anders was, maar waarom lieten ze me niet gewoon doen wat ik graag wilde? Waarom moesten ze me pesten?

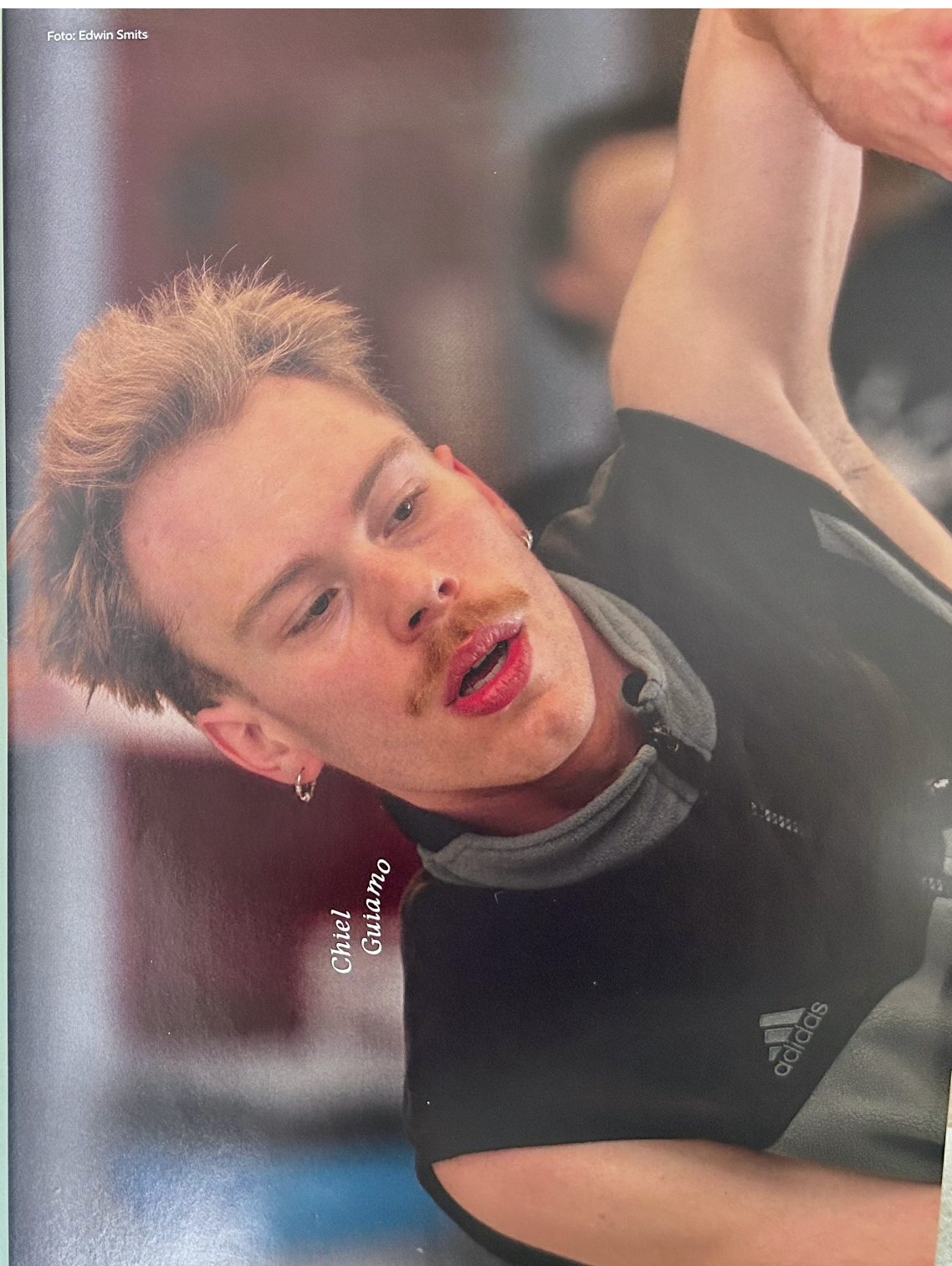
Tijdens mijn vooropleiding dans in Duitsland was ik altijd bezig met wat de docent van mij verwachtte. Ik had nooit het gevoel dat ik een opdracht kon aanpakken zoals ik dat wilde. In het begin keek ik bij ArtEZ ook naar de docent voor aanwijzingen, maar op een gegeven moment voelde ik dat het hier echt om mij gaat.

De hele opleiding draagt uit dat je de vrijheid hebt om op zoek te gaan naar jezelf en wat je met dans wil doen. Het draait hier om mijn persoonlijke identiteit: wat ik de wereld wil laten zien en mijn proces hierin.

Laatst voerde ik een korte solodans op voor mijn klas, geïnspireerd op mijn levensverhaal, al trok ik het onderwerp breder dan dat. Iedereen komt obstakels in zijn leven tegen en moet zijn eigen weg hierin vinden. Hoe druk je dat uit in dans? Ik koos ervoor om er vooral emotie in te leggen. Als je dat goed doet, dan kun je dans invoelbaar maken.

Nadien lieten klasgenoten weten dat ze zich verbonden voelden met mij. Ze kenden het verhaal niet exact, maar snaptten wat ik wilde overbrengen. Dat is precies wat ik wil, me verbinden met anderen via dans. Die solo was voor mij een mythisch aha-moment; ik voelde dat ik hier eindelijk kan doen wat ik wil. Los van de verwachtingen van docenten, familieleden of vrienden."

Foto: Edwin Smits

Chiel
Guiano

Madelief
Koster

Laura Wijnbelt

hoofd opleiding Artisteducator in Dans

“Hoe levert dans een waardevolle bijdrage aan de samenleving en de ontwikkeling van mensen? En hoe vinden studenten later hun weg in een snel veranderende maatschappij?”

Onder andere deze vragen lagen ten grondslag aan de opleiding Artisteducator in Dans, die studenten opleidt tot zelfbewuste kunstenaars met een persoonlijke visie op hoe zij met dans van betekenis willen zijn. Vanuit hun eigen urgentie en de behoeften van degenen met wie ze werken, ontwikkelen ze artistiek-educatieve interventies door middel van onderzoek. Deze interventies bestaan uit activiteiten, lessen, projecten of programma's die de kracht van kunst en educatie combineren.

De docenten, zogenaamde leading learners, coachen de studenten in hun leerproces. Zij richten zich vanuit hun eigen expertise op het vinden van de drijfveren van de studenten en hoe zij deze betekenisvol kunnen inzetten. Nieuwsgierig zijn naar de ander is hierbij een essentieel uitgangspunt. Hoe nieuwsgieriger je bent, hoe meer je kunt betekenen. Als je je verdiept in de ander en in de omgeving of context waarin deze zich bevindt, kun je verbindingen tot stand brengen. Contexten waarin artisteducators zich bewegen zijn bijvoorbeeld gemeenschappen waarop zij zich richten, zoals subculturen in wijken, of leeromgevingen zoals middelbare scholen.

Naast nieuwsgierigheid naar de ander focussen de leading learners zich op de ontwikkeling van de eigenheid, het kunstenaarschap, van de student. Want een deelnemer voelt de sparkle als een artisteducator vanuit zijn eigen drijfveren een les of programma vormgeeft.

In dit leerproces werken we steeds meer vanuit embodied learning. Studenten dansen niet alleen om hun techniek te verbeteren, maar ontdekken vooral hoe bewegingen betekenis krijgen. Door hierop te reflecteren en hun inzichten te koppelen aan artistieke en pedagogische principes, zoals inclusiviteit, groepsdynamiek en creativiteit, worden ze zich bewust van de impact van dans. Vervolgens leren ze hoe ze hun eigen fysieke ervaringen kunnen inzetten om anderen te inspireren en te begeleiden.

Momenteel ontwikkelt de opleiding deze visie op gelijkwaardige pedagogiek verder: onze ambitie om studenten zo veel mogelijk eigenaarschap te geven over hun ontwikkeling. Sleutelmomenten - momenten die iets in gang zetten in het leerproces - zijn een methode om studenten te laten reflecteren op hun eigen ontwikkeling en geven belangrijke inzichten.

De eigen regie op het leerproces begint al bij de selectie. We ontwierpen het selectieproces vanaf 2024 helemaal opnieuw, vanuit de gedachte dat iedereen optimaal tot zijn recht moet kunnen komen, de selectie zo objectief mogelijk is en dat de deelnemers een goede indruk van de opleiding Artisteducator in Dans krijgen. Hierdoor kunnen zij zelf bepalen of deze voor hen de juiste keuze is.

In de toekomst betrekken we studenten en partners uit het werkveld nog actiever bij de opleiding. Zo bekijken we of studenten deskundigen kunnen uitnodigen voor het assessment waarmee ze afstuderen. We willen de deuren naar het leven van de studenten voor en na de opleiding openzetten, want dit speelt een belangrijke rol in hoe zij zich vormen. De opleiding blijft relevant als we ons continu verbinden met het werkveld. Via gesprekken en vooral door in de praktijk samen te werken.”